

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

ЎРТА МАХСУС, КАСБ-ҲУНАР ТАЪЛИМИ МАРКАЗИ

ЎРТА МАХСУС, КАСБ-ҲУНАР ТАЪЛИМИ ТИЗИМИ
КАДРЛАРИНИНГ МАЛАКАСИНИ ОШИРИШ ВА УЛАРНИ
ҚАЙТА ТАЙЁРЛАШ ИНСТИТУТИ

“МАЛАКА ОШИРИШ ВА ҚАЙТА ТАЙЁРЛАШ ТИЗИМИНИ
РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ УСТУВОР ЙЎНАЛИШЛАРИ:
МУАММОЛАР ВА ЕЧИМЛАР”

РЕСПУБЛИКА ИЛМИЙ АМАЛИЙ КОНФЕРЕНЦИЯСИ
МАТЕРИАЛЛАРИ

НАУЧНО ПРАКТИЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ

«ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ
СИСТЕМЫ ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ И
ПЕРЕПОДГОТОВКИ КАДРОВ»

SCIENTIFICALLY PRACTICAL CONFERENCE
“PRIORITY DIRECTIONS OF DEVELOPMENT OF
SYSTEM OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT AND
RETRAINING OF PERSONNEL”

3-ТОМ

Тошкент- 2015 йил

ТАЪЛИМ СИФАТИНИ ОШИРИШДА ПЕДТЕХНОЛОГИЯЛАРИНИНГ АҲАМИЯТИ

Байдуллаев А.С. Тошфарми.

Холова М.Б. Чирчик ижтимоий иқтисодиёт коллежи
Утепова Ф.С. Тошкент иқтисодиёт КХК

Республикамизнинг ижтимоий-иқтисодий, маънавий соҳаларда жаҳонга юз тутиши, ўз таракқиёт йўлини белгилаб олганлиги, бозор иқтисодиёти муносабатларига тобора чуқурроқ кириб бораётганлиги олий ўқув юртлари олдига юксак маънавий-ахлоқий фазилатларга эга бўлган хар жиҳатдан рақобатбардош мутахассисларни тайёрлаш вазифасини кўндаланг қилиб қўймоқда.

Мазкур вазифани ҳал этишда, шубҳасиз, ўқитишда замонавий педагогик технологияларни қўллаш муҳим ўрин тутади.

Талабаларга билим беришда замонавий таълим технологияларининг аҳамияти тўғрисида сўз борганда Президентимиз И.А.Каримовнинг “Ўқув жараёнига янги ахборот педагогик технологияларни кенг жорий этиш, болаларимизни комил инсонлар этиб тарбиялашда жонбозлик кўрсатадиган ўқитувчи ва домдаларга эътиборимизни янада ошириш, қисқача айтганда, таълим - тарбия тизимини сифат жиҳатидан бутунлай янги босқичга кўтариш диққатимиз марказида бўлиши даркор” деган сўзларини таъкидлаш ўринлидир.

Ҳозирги замон ёшлари ақлий камолотининг ривожланиб бораётганлиги, уларнинг илм ўрганишга чанқоқлиги, мустақил фикрлаши ва илмий-ижодий изланишлари, янгиликлар ва кашфиётларга нисбатан чексиз қизиқиши ва таълим мазмунига талабчанлиги, ўқитувчининг ўз устида ишлашга, малакасини ошириб боришига ва онгини янада ривожлантиришига, таълим тизимидаги барча янгиликлардан боҳабар бўлиб бориши кераклигига асосий мотив бўлиб хизмат қилади.

Сўнгги йилларда педагогика фанига, таълим тизимида шиддат билан кириб келаётган янги педагогик технологиялар, инновациялар, янги-янги педагогик-психологик тушунчалар, интерфаол методларни таълим берувчи томонидан ўзлаштирилиб ва қўлланиб борилиши, таълим мазмунини тубдан ўзгартириб юборди, десак муболага бўлмайди.

Замонавий ўқитувчи дарс жараёнида «актёр» эмас, аксинча «режиссёр» бўлиши кераклигини англаши лозим. У ўз ўқувчи-талабаларини фанга ижодкорлик нуқтаи назари билан қарашларини ташкил қилиши, уларда изланувчанлик хусусиятларини шакллантириши ва албатта, янги педагогик технология усулларидан фойдаланган ҳолда дарсни ташкил этиши керак бўлади. Бунинг учун эса у бир неча янгича таълим усулларини яхши билиши керак.

Шу ерда Президентимиз И.А. Каримовнинг «Биз ўғил-қизларимизни ўзларини англашга, мустақил, онгли фикрлашга, уларнинг тафаккурида бўшлиқ вужудга келишиги йўл қўймаслигимиз лозим» деган сўзларини мисол қилиб келтирган ҳолда талабаларининг нутқ бойлиги, укувлелигини оширишимиз, бадний ва илмий адабиётларга кизиқишини ривожлантиришимиз, уларнинг дунёвий ва диний илмлардан қай даражада хабардорлигини аниқлашимиз керак бўлади. Чунки кўп ўқиган ва уққан ёшларни алдаш, миллий гоёмизга ёт бўлган гоёлар сари етаклаш халқимиз душманлари учун уддалаб бўлмайдиган масалага айланади.

Педагогик

технологиялар ортиқча рухий ва жисмоний куч сарфламай, киска вақт ичида юксак натижаларга эришиш мақсадини назарда тутати. Дарс мобайнида маълум назарий билимларни ўқувчига етказиш, унда айрим фаолият юзасидан кўникма ва малака ҳосил қилиш, маънавий сифатларни шакллантириш, ўқувчи билимининг назорат қилиш ҳамда баҳолаш ўқитувчидан юксак маҳорат ва тезкорлик талаб қилади. Бу борада ўқитувчи дарсларда фойдаланиши мумкин бўлган айрим педагогик воситалар: таъкидловчи саволлар бунда ўқувчининг берган саволига қараб, унинг фикрлаш даражасини аниқлаш мумкин. Ўқитувчи альтернатив, ўқувчини фаолликка қорловчи саволлар орқали гуруҳда ижодкорлик, изланувчанлик, киёслаш, ўхшашлик ва фарқини топиш сингари хусусиятларни ривожлантирувчи муҳитни яратати. Саволлар бериш билан биргалликда ўқувчиларда, фикрлашга мажбур қилувчи саволлар тузиш қобилиятини ҳам шакллантириб боради. Интерфаол метод ва усулларни санаб ўтамиз: аклий ҳужум, кластерлар, мустақил ҳат, Венн диаграммаси, ҳаракатли маъруза, ўзаро таълим, муаллифга саволлар, «биламан, билишни истайман, билиб олдим» (БББ), инсерт, баҳс-мунозара, синквейн, кадрятлар тизими, дебат, ҳамкорликда изланиш, аргументланган эссе ва бошқалар. Бу усуллар асосан баскичларга ажратилган дарс жараёнида қўлланилади (чакирув, англаш, фиклаш) ва ҳар бирида ўқитувчи ўқувчиларга тегишли топшириқлар беради. Бу методлар ва усуллар ўқувчида коммуникатив қобилиятнинг ўсишига, ўқувчилар орасида хиссий алоқа ўрнатилишига, муаммоли вазиятлар ечимига, гуруҳда ишлашни, ўзгаларнинг фикрини тинглай олишни ва ўз фикрини мустақил баён этишни ўргатибгина қолмасдан, унда ўзига ишонч, билимга таяна олиш, кизиқишларининг кучайишига, кенг фикрлашга олиб келади. Давлатимиз Президенти И.А.Каримовнинг «Ҳар қайси инсонда муайян даражада интеллектуал салоҳият мавжуд. Агар шу ички қувватнинг тўлиқ юзага чиқиши учун зарур бўлган барча шарт-шароитлар яратилса, тафаккур ҳар хил қотиб қолган эски тушунча ва ақидалардан халос бўлади ва ҳар қайси инсон Аллоҳ таоло ато этган ноёб қобилият ва истеъдодини аввало ўзи учун, оиласи, миллати ва

халқининг, давлатининг фаровонлиги, бахт-саодати, манфаати учун тўлиқ баҳшида этса, бундай жамият шу қадар тўлиқ тараққиётга эришадими, унинг суръат ва самарасини ҳатто тасаввур қилиш ҳам осон эмас.» Бу сўзларни шунчаки келтирмадик, чунки ёшларимизни маънавий баркамол, аклий салоҳияти юқори, мустақил ва эркин фикрловчи, ижодкор бўлиб шаклланишида педагогик инновацияларни қўллаш, интегратив жараёнга асосланиш, интерфаол методлардан фойдаланиш камлик қилади. Биз ўқувчи шахсининг ички оламининг ҳисобга олишимиз керак бўлади. Яъни унинг шахсий фикри билан ҳисоблашимиз, ундаги қобилиятларни пайкамоғимиз, унинг сўз бойлигини ошириб боришига ижобий таъсир кўрсата олишимиз зарур. Хўш, бунинг учун нима қилиш керак деган савол ўз-ўзидан тугилиши муқаррар. Наманган муҳандислик-педагогика институти Касб таълими (Қишлоқ хўжалигини механизациялаштириш) кафедраси профессор-ўқитувчилари томонидан дарсларда қўлланилаётган қондалар дарсни самарадорлигини анча оширишини кўрсатди.

Машғулотнинг самарадорлигини ошириш учун амал қилиш мумкин бўлган қондалар: дарс қолдирмаслик ва кеч қолмаслик, аниқ мақсад қўйиш ва унга эришиш, вақтдан унумли фойдаланиш, фикрни бўлмаслик, эшита олиш, савол бериш маданиятига риоя қилиш, ўзгалар фикрини ҳурмат қилиш, ўзаро ҳурмат, маъсулиятли бўлиш, фаоллик, ижодкорлик ва бунёдкорлик, қайфиятни мўтадил сақлаш, ташкилотчи ва ташаббускор бўлиш, фикрини киска, аниқ ва раво ифода этиш, ўзаро ҳурмат, хайрихоҳлик, ҳамдардлик, ёрдам кўрсатиш.

Бу қондалар шахсни юқори маънавиятли, кенг фикрловчи, ижодкор, бўлиб шаклланишига ёрдам беради, шунингдек ўзгаларни фикрини ҳурмат қилишга ўргатади.

Ўқувчи-талабаларимиз дарс жараёнида шу қондаларга амал қила олишса ўз фикрларини, гоёларини айтишдан чўчишмаса, сергайрат, шижоатли, қалб туйгулари илмда беором бўлса, ўзгаларни фикрини ҳурмат қила олишса дарслар ўз самарасини бериши аниқ. Ҳозирги давр талабидан келиб чиққан ҳолда талабаларни ўз-ўзини тарбиялайдиган, ўзи мустақил изланиб, билимларни эгаллайдиган даражага олиб чиқиш асосий вазифа ҳисобланади.

УМУМТЕХНИКА ФАНЛАРИНИ ЎҚИТИШДА ЭЛЕКТРОН ЎҚУВ-УСЛУБИЙ МАЖМУАЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ

Кт. ўқитг. М.У.Якубова, асс-т. Г.Н.Ибрагимова, асс-т
Н.К.Ражабов, ТошДАУ.